

Animal welfare, etológia és tartástechnológia



Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 9

Issue 3

Különszám/Special Issue

Gödöllő
2013



A CSINCILLA TENYÉSZTÉS MAGYARORSZÁGON MÚLT – JELEN – JÖVŐ

Drobnyák Árpád, Szabó Rubina Tünde, Kustos Károly, Weber Mária

Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar Állattenyésztés-tudományi
Intézet
2103 Gödöllő, Páter Károly út 1.
Drobnyak.Arpad@hallgato.szie.hu

Összefoglalás

A prém jelentése a Magyar Értelmező Kéziszótár szerint a következő: *“Szőrmének feldolgozható szőrös állatbőr.”*

A hazánkban jelenleg tenyésztett prémes állatok közül a legjelentősebb a csincilla. Magyarországon elsőként a Gödöllői Kisállattenyésztési Kutató Intézetben kezdtek el csincillákkal foglalkozni 1967-ben. A nagyüzemi tenyésztés fokozatosan átkerült a kistermelői rétegbe az 1980-as évek végére. Az elmúlt 35 évben hazánkban a csincillatenyésztés jelentős fejlődésen ment át. A prémeknek az állandóan meglévő gazdag társadalmi réteg a vásárlói bázisa, amely a legtöbb országban is jelen van. Ez a tényező pedig biztosíthatja az ágazat jövőjét.

A csincillatartás és tenyésztés lehetőséget nyújt a mezőgazdaságban dolgozó emberek számára. Azoknak a gazdálkodóknak, akik képesek kitartó és komoly munka elvégzésére, biztos anyagi forrást jelenthet a csincilla ágazat, több száz anyás nagyüzemi telep létrehozásával. Emellett azonban lehetőség van még kisebb 20–50 anyaállattal rendelkező gazdaságok létrehozására is, amelyek komoly jövedelem-kiegészítést képesek biztosítani. A tenyésztés folyamatos növekedésével pedig a kapcsolódó adminisztrációs és szövetségi tevékenységek szükségszerűen több munkaerőt igényelnek, ez pedig új munkahelyek létrejöttét is jelentené. Ezek a tényezők jelentősen hozzájárulhatnak a magyar mezőgazdaság és az ezen belül főként az állattenyésztés erősítéséhez, valamint a vidékfejlesztéshez és a vidék népességmegtartó erejének a növeléséhez is.

Ahhoz, hogy a hazai csincilla ágazat megőrizze, valamint erősítse helyét a világpiacon, elengedhetetlen a folyamatos kutatás és fejlesztés. Ezt új technológiák bevezetésével és a már meglévő technológiák fejlesztésével valamint az állatok nemesítésével, termelőképességének növelésével lehet elérni. További munkámmal és kutatásaimmal ehhez szeretnék hozzájárulni.

Kulcsszavak: csincilla, takarmány, prém



The breeding of long-tailed chinchilla (*Chinchilla lanigera*) in Hungary: past, present and future

Abstract

Fur is the hair-covered, dressed pelt of a mammal. Among the fur animals, the long-tailed chinchilla is the most important in Hungary. Its breeding started in 1967, in the Institute of Small Animal Research in Gödöllő. Until the 1980's, husbandry was gradually replaced from large-scale production into small producers. In the last 35 years there was a significant improvement in Hungarian chinchilla breeding. The upper part of the society, present in most of the countries is the customer base of the fur, which can ensure the future of the sector.

Chinchilla husbandry and breeding gives a possibility to people working in the agriculture. To those, who are willing to work sustained and seriously, chinchilla sector with a large-scale farm with some hundred females can provide secure income. Next to it, smaller farms with 20-50 females can make considerable profit as a wage-supplementation. With enhancing the scale of the breeding, administration and other association-based duties arise, necessarily requiring manpower, which creates job opportunities. These factors can contribute to the reinforcement of Hungarian agriculture, especially animal husbandry, and consequently to rural development and is helping in retaining population of the villages.

Continuous research and development is essential for chinchilla sector to retain and confirm its place in the world market. This can be achieved by introducing new technologies and improving the already existing ones, and also by breeding the animals, selected for better production. With our further studies and researches we'd like to contribute to this.

Keywords: chinchilla, feed, fur

Irodalmi áttekintés

"A prém úgy vonzotta magához az emberi képzeletet és a birtoklás vágyát, mint az arany."
(Dr. Holdas Sándor 1983)

A prémek megjelenésének ideje azonos az emberré válás idejével. Már az ősembereknek is szüksége volt egy olyan „eszközre” amely védelmezte az időjárástól és a bizonyos mechanikai hatásoktól is. A népesség növekedése szükségszerűvé tette, hogy újabb ruházati anyagokat fedezzenek fel. A technológiai fejlődés pedig lehetővé tette ezt. Így a prémeket fokozatosan leváltották a különböző textíliák. Ezek az állattenyésztés és a textilipar fejlődése és előrehaladása révén könnyebben hozzáférhetőek és előállíthatók lettek. A XX. századtól kezdődően pedig egy új tényező, az ár jelentősége növekedett meg nagymértékben. Ezen tényezők által a prémek hasznossága visszaszorult, de új tényezők jelentek meg a jóléti társadalmak alakulásával, mint például a luxus és a fényűzés. Így manapság is érvényes, hogy a prémek használati értékükön túl drágábbak és népszerűek lettek. Nagy újdonságot jelentett, hogy a bundákat már nem szőrrel befele, hanem kifele készítették el. A prém mára már nem alapvető szükséglete az emberiségnek,



de vitathatatlan és kiemelendő az is, hogy több állatfajt annak tenyésztése mentett meg a teljes kipusztulástól.

Ugyanakkor a folyamatosan változó gazdasági világban szükség van értékálló árukra és termékekre. Az ilyen cikkek iránti kereslet folyamatosan nő. Az értéküket megtartó termékek közé tartoznak nemesfémek és a prémek, a természetes anyagok közül. A prémeknek állandóan meglévő gazdag társadalmi réteg a vásárlói bázisa, amely a legtöbb országban is jelen van, ezek közül is kiemelkednek a következő államok: Oroszország, Kína, Franciaország, Egyesült Államok. Ezek a tényezők pedig biztosíthatják az ágazat jövőjét.

A prém jelentése a Magyar Értelmező Kéziszótár szerint a következő: " *Szőrmének feldolgozható szőrös állatbőr.* "

A hazánkban jelenleg tenyésztett prémes állatok közül a legjelentősebb a csincsilla. A csincillatartás és tenyésztés lehetőségként áll a mezőgazdaságban dolgozó emberek rendelkezésére. Azoknak a gazdálkodóknak, akik képesek kitartó és komoly munka elvégzésére biztos anyagi forrást jelent a csincsilla ágazat, akár több száz anyás nagyüzemi telep létrehozásával. Emellett azonban lehetőség van még kisebb 20-50 anyaállattal rendelkező gazdaságok létrehozására is, amelyek komoly jövedelem kiegészítést képesek biztosítani. A tenyésztés folyamatos növekedésével pedig a kapcsolódó adminisztrációs és szövetségi tevékenységek szükségszerűen több munkaeőt igényelnek, ez pedig új munkahelyek létrejöttét is jelenthetné. Ezek a tényezők jelentősen hozzájárulhatnak a magyar mezőgazdaság és ezen belül főként az állattenyésztés erősítéséhez, valamint a vidékfejlesztéshez és a vidék népességmegtartó erejének a növeléséhez is.

A prémesállat-tenyésztésnek egyetlen jelentős terméke a prém (*http 1*). A prémtermelő élőlényeket több szempontból is csoportosíthatjuk. Egyrészt rendszertani besorolásuk szerint, másrészt az elterjedési területük, valamint életterük szerint, végül pedig táplálkozásuk alapján (Holdas 1983, *http 1*).

A *Chinchilla lanigera* fajra a legtöbb szakirodalom a csincsilla elnevezést alkalmazza, ezért a továbbiakban én is ezt az elnevezést alkalmazom.

Napjainkban egy egységes csincsilla faj létezik a *Chinchilla lanigera*. A tenyésztés kapcsán kialakult több alfaj, de ezeknek az állományai nem maradtak meg (Holdas, 1983; Potháczky, 2013). A fentiekkel szemben Holdas Sándor 1981-ben írt könyvében több zoológusok által készített elméletről is ír. Az első szerint a Csincsilla nembe két faj és ezen belül három alfaj tartozik, a másik szerint pedig három különböző faj létezik (Holdas, 1981).

Az 1800-as évekig Európában a csincillára és a belőle készült ruhaneműkre nem fordítottak sok figyelmet. Az 1900-as évek elejére már százezer szám érkeztek a prémek az európai aukciós házakba. Ez a természetes állomány nagymértékű pusztuláshoz vezetett, ami miatt a kihalás szélére került a csincsilla. Az 1910-es években a Dél-Amerika országok betiltották a csincsilla vadászatát és kereskedelmét. Mathias Ferrel Chapman 1919 és 1922 közötti expedíciója során 11 állatot fogott be és szállított Kaliforniába. Ez a kisméretű populáció az alapja az egész világ tenyészállományának. Később, 1930-ban egy német állatkereskedő 32 állatot csempészett ki Californiából, amelyek az európai állományt alapozták meg (Holdas, 1981; Holdas, 1983; Potháczky, 2013).

A csincsilla megjelenésben leginkább a mókusra vagy pelére hasonlít, bár annál nagyobb termetű, vaskosabb. Az elülső lábai rövidek, a hátsók hosszabbak és erősebbek. Az előbbieket főként evésre és ehhez kapcsolódóan fogásra használja, miközben az utóbbiakon guggol. Közlekedésre is ezeket használja, futó és ugró állat. Bozontos farka a test hosszúságának a felét is elérheti. Éjszakai életmódot folytat, ennek megfelelően nappal sziklaüregekben, repedésekben alszik és szürkületkor indul táplálékkeresésre. Természetes élőhelyére köves, sziklás terület



jellemző, gyér vegetációval. Fő tápláléka bokrok, kaktuszok gyökere, termései. Jól bírja a vízhiányt (Potháczky 2013, *http* 2).

Magyarországon elsőként az egykori Gödöllői Kisállattenyésztési Kutató Intézetben kezdtek el csincillákkal foglalkozni 1967-ben. Tíz évvel később 1977-ben a Vörös Október MGTSZ-ben indult el a nagyüzemi tenyésztés Ócsán. Amely az 1980-as évekre fokozatosan átkerült egy kistermelői rétegbe. Napjainkban körülbelül 180-200 a csincillatenyésztők száma Magyarországon. Az elmúlt 35 évben, hazánkban, a prémipar jelentős fejlődésen ment át, ami mellett nem maradt el a csincillatenyésztés és prémfeldolgozás sem. Így napjainkra a csincillaprém forgalmazásában vezető szerepet tölt be, valamint az élőállat előállításban is az elsők között található (Potháczky, 2013).

A csincilla az emlősök osztályán belül a rágcsálók rendjéhez tartozik, ezen belül pedig a csincillafélék családjához (Potháczky, 2013; *http* 3). Ebből látható, hogy távoli rokona a nyúlak, így nem meglepő, hogy takarmányozási rendszerük hasonlatos. A csincillák számára pelletet, lucerna pogácsát és néhány esetben magkeveréket adnak. Egy általános csincilla keveréktakarmány beltartalmi értékei a 1. táblázatban láthatók.

1. táblázat: Csincilla táp beltartalmi értékei (Potháczky 2013)

| | |
|----------------------|-------------|
| Nedvesség max. (1) | 10,50 % |
| Ny. fehérje min. (2) | 19,04 % |
| DE nyúl min. (3) | 11,30 MJ/kg |
| Ny. rost max. (4) | 12,40 % |
| Ny. zsír min. (5) | 3,10 % |
| Ny. hamu min. (6) | 7,40 % |
| Foszfor min. (7) | 0,68 % |
| Kalcium min. (8) | 0,94 % |

1. táblázat: The value of inner contents of chinchilla (Potháczky 2013)

(1) Moisture, (2) Crude protein, (3) DE rabbit, (4) Crude fiber, (5) Crude fat, (6) Minerals, (7) Phosphorus, (8) Calcium

Az 1 számú táblázat mellett egy régebbi irdalom adatait is célszerű megemlíteni, amelyek tágabb értékeket adnak meg, nyersfehérje 14 – 18 %, nyers zsír 3 -4 %, nyers rost 14- 16 %. A granulátumok ideális meretére vonatkozóan több irodalmi adat is található, amelyek 2-3, 5 és a 12 milliméteres átmérőt fogadják el (Holdas, 1981). A pellet fő összetevői a különböző gabona magvak, - melléktermékek, szénalisztek és az olajipari melléktermékek. Fontos megemlítenünk a takarmány-kiegészítőket is, amelyek az ásványi anyagokat és a vitaminokat biztosítják.

A csincilla takarmányozás egyik kulcs tényezője a megfelelő nyersrost tartalom. A rost szükséges az állatok megfelelő emésztéséhez. Ezt a granulált takarmányok mellett kiegészítésként adott lucernával biztosítják leggyakrabban. Ezt a zöldtakarmányt régebben szálas formában etették, míg napjainkban lucerna pogácsként juttatják az állatok elé. Napi adagja 200-300 g (Potháczky, 2013) más irodalom alapján 300-500 g (Holdas, 1981).

A csincilla egyéb speciális igénye a fürdés. Ennek jelentősége a prém és a bőr tisztántartásában van, illetve az állatok megfelelő komfortérzetének kialakításához is szükséges. A fürdetéshez különböző homok keverékeket használnak, amelyek az alábbi feltételeknek kell megfeleljenek:



- távolítsa el az elhalt szőrszálakat és az elhalt hámsejteket is, valamint
- jó nedvszívó legyen és
- előzze meg a gombás megbetegedéseket is.

A fürdetés naponta történik állatonként 20 g homokkal és 20-35 perc fürdési idővel. Újabban különböző vizsgálatok indultak a fürdetés hatékonyságának növelésére (*Potháczky, 2013; Holdas, 1981*).

Következtetések és javaslatok

Ahhoz, hogy a hazai csincsilla ágazat megőrizze, valamint erősítse helyét a világpiacon elengedhetetlen a folyamatos kutatás és fejlesztés. Ezt új technológiák bevezetésével és a már meglévő technológiák fejlesztésével, valamint az állatok nemesítésével, termelőképességének növelésével lehet elérni.

A csincsillatenyésztésben a változó költségek legnagyobb részét, hasonlóan más állattenyésztő ágazatokhoz, a takarmányozás teszi ki. Ez tenyésztési módszertől függően 65-80 % is lehet. Ezért kulcsfontosságú a takarmányozási rendszerek további finomítása. Napjainkban már meghatározott a csincsilla alapvető takarmány összetevőinek értéke. Ezekon belül viszont fontos lehet az aminosav igények és a limitáló aminosavak meghatározása.

A csincsilla számára, mint már korábban említésre került, nagyon fontos a takarmányok nyersrost tartalma, ezen belül szükséges lenne meghatározni az optimális NDF, ADF, ADL tartalmat is, a még gazdaságosabb termelés érdekében.

További munkámmal és kutatásaimmal ehhez szeretnék hozzájárulni.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani a publikációm elkészítésében segítséget nyújtó személyeknek, intézményeknek és pályázatoknak:

A munkáinkat a Kutató Kari Kiválósági Támogatás - Research Centre of Excellence- 17586-4/2013/TUDPOL című pályázat támogatta.

A munkáinkat a TÁMOP-4.2.1.B-11/2/KMR-2011-0003 azonosító számú, „Az oktatás és kutatásszínvonalának emelése a Szent István Egyetemen” című pályázat támogatta

A munkáinkat NTP-SZKOLL-12-P-0043 számú pályázat támogatta.

Irodalomjegyzék

Holdas S. (1981): A Csincsilla tenyésztése, Mezőgazdasági Kiadó, Budapest

Holdas S. (1983): Prémek, szőrmék, prémes állatok Mezőgazdasági Kiadó, Budapest

Potháczky L. (2013): Csincsillatenyésztés mesterfokon. Magyar Csincsillatenyésztők Országos Szövetsége, Komárom

Pusztai F. (főszerk.) (2003): Magyar Értelmező Kéziszótár, Akadémiai Kiadó, Budapest

http 1 Prémek állattenyésztés <http://hu.wikipedia.org/wiki/Mez%C5%91gazdas%C3%A1g> (2013. szeptember)

http 2 Csincsilla <http://mek.niif.hu/00000/00060/html/023/pc002377.html> (2013. szeptember)

http 3 <http://hu.wikipedia.org/wiki/Csincsilla>